

PÅVEN BENEDICTUS XVI:S FASTEBUDSKAP 2010

»Guds rättvisa har uppenbarat sig genom tron på Jesus Kristus« (se Rom 3:21-22)

Kära bröder och systrar!

Varje år under fastan inbjuder oss Kyrkan att göra en uppriktig översyn av vårt liv i ljuset av evangeliets undervisning. Detta år skulle jag vilja ge er några synpunkter om det stora temat rättvisa, med utgångspunkt från Paulus ord: »Guds rättvisa har uppenbarat sig genom tron på Jesus Kristus« (Rom 3:21-22).

Rättvisa: Dare cuique suum

Först av allt vill jag undersöka betydelsen av termen »rättvisa« som i vanligt språkbruk innebär »att ge var och en sitt«, enligt Ulpianus berömda definition, en romersk jurist från 200-talet. I själva verket specificerar inte denna klassiska definition vad detta »sitt« är som tillkommer varje person. Vad varje människa behöver mest kan inte garanteras henne genom lagen. För att kunna leva livet fullt ut behövs någonting mer intimt som endast kan ges som en gåva: vi kunde säga att människan lever av den kärlek som endast Gud kan kommunicera, eftersom han skapade människan till sin avbild och likhet. Materiella ägodelar är förvisso både nyttiga och nödvändiga – Jesus själv var angelägen om att bota de sjuka, ge föda åt skarorna som följde honom och fördömer säkert den likgiltighet som också i dag tvingar hundratals miljoner att dö av brist på föda, vatten och medicin – ändå ger inte »distributiv« rättvisa allt det som tillkommer människan. Alldeles som människan behöver bröd, så behöver hon ännu mer Gud. Helige Augustinus skriver: om »rättvisa är den dygd som ger var och en sitt... var finns då människans rättvisa när hon överger den sanne Guden?« (*De civitate Dei*, XIX, 21).

Vad är orättvisans orsak?

Evangelisten Markus återger följande ord av Jesus, vilka är infogade i den tidens debatt om rent och orent: »Inget av det som kommer in i människan utifrån kan göra henne oren. Bara det som kommer ur människan kan göra henne oren... Det som kommer ut ur människan, det gör henne oren. Ty inifrån, ur människornas hjärtan, kommer de onda tankarna« (Mark 7:14-15, 20-21), Bortom den omedelbara frågan om mat, kan vi i fariséernas reaktion upptäcka en permanent frestelse inom människan: att placera det ondas ursprung i en yttre orsak. Många moderna ideologier har i grunden denna förutsättning: eftersom orättvisa kommer »utifrån«, är det tillräckligt för rättvisans återställande att ta bort de yttre orsaker som hindrar den från att uppnås. Detta tänkesätt – varnar Jesus – är naivt och kortsiktigt. Orättvisa, det ondas frukt, har inte bara yttre rötter; dess ursprung ligger i människohjärtat, där fröna finns till en hemlighetsfull samverkan med det onda. Med bitterhet inser psalmisten detta: »I skuld är jag född, i synd blev jag till i min moders liv« (Ps 51:7). Människan är förvisso försvagad av ett kraftigt inflytande, som skadar hennes förmåga att ha gemenskap med den andre. Av naturen är hon öppen för att dela fritt, men hon finner i sitt väsen en egendomlig tyngdkraft som får henne att vända sig till sig själv och bekräfta sig själv över och gentemot andra: detta är egoism, en följd av arvssynden. När Adam och Eva förfördes av Satans lögn och tog den hemlighetsfulla frukten emot Guds befallning, ersatte de logiken i att lita på Kärleken med misstänksamhet och konkurrens; logiken i att ta emot och förtröstansfullt förvänta från den Andre med att ängsligt gripa efter och göra sitt eget (se 1 Mos 3:1-6). De upplevde, som en följd, en känsla av oro och osäkerhet. Hur kan människan befria sig från detta själviska inflytande och öppna sig för kärleken?

Rättvisa och sadaqah

I hjärtat av Israels visdom finner vi en djup förbindelse mellan tron på Gud som »lyfter den fattige ur dyn« (Ps 13:7) och rättvisa mot sin medmänniska. Själva det hebreiska ordet för rättvisans dygd, sadaqah, uttrycker detta

väl. Sedaqah betyder i själva verket, å ena sidan, det fulla acceptandet av Israels Guds vilja; å andra sidan, rättvisa i förhållande till sin medmänniska (se 2 Mos 20:12-17), särskilt de fattiga, främlingen, den föräldralöse och änkan (se 5 Mos 10:18-19). Men de två betydelseerna är förenade, eftersom att ge till den fattige är för israeliten inget annat än att återställa det man är skyldig Gud, som förbarmade sig över sitt folks betryck. Det var ingen tillfällighet att gåvan till Mose, lagens tavlor på Sinai berg, skedde efter övergången av Röda havet. Att lyssna till Lagen förutsätter tro på Gud som först »hörde sitt folks rop« och »kom ned för att rädda dem ur egyptiernas händer« (2 Mos 3:8). Gud lyssnar till den fattiges rop och vill i gengäld själv bli lyssnad på: han ber om rättvisa mot de fattiga (se Syr 4:4-5, 8-9), främlingen (se 2 Mos 22:20 och slaven (se 5 Mos 15:12-18). För att kunna förverkliga rättvisan, är det därför nödvändigt att lämna illusionen om självtillräcklighet, det djupa tillstånd av slutenhet, som är själva ursprunget till orättvisan. Med andra ord, vad som behövs är ett ännu djupare »uttåg« än det som utfördes av Gud genom Mose, en hjärtats befrielse, som Lagen är maktlös att på egen hand förverkliga. Har då människan alls något hopp om rättvisa?

Kristus, Guds rättvisa

Det kristna glada budskapet svarar positivt på människans törst efter rättvisa, som den helige Paulus bekräftar i brevet till romarna: »Men nu har Gud uppenbarat en rättfärdighet som inte beror av lagen... en rättfärdighet från Gud genom tron på Jesus Kristus, för alla dem som tror. Här görs ingen åtskillnad. Alla har syndat och gått miste om härligheten från Gud, och utan att ha förtjänat det blir de rättfärdiga av hans nåd, eftersom han har friköpt dem genom Kristus Jesus. Gud har låtit hans blod bli ett försoningsoffer för dem som tror« (3:21-25). Vilken är då Kristi rättvisa? Framför allt är det den rättvisa om kommer av nåden, där det inte är människan som gottgör, helar sig själv och andra. Det faktum att »försoningsoffer« flödar från Kristi »blod« betecknar att det inte är människans offer som befriar henne från tyngden av hennes felsteg, utan Guds kärleksgärning, han som öppnar sig själv till det yttersta, ända till att uthärda i sig själv den »förbannelse« som tillkommer människan för att därigenom kunna ge tillbaka den »välsignelse« som tillkommer Gud (se Gal 3:13-14). Men detta reser en omedelbar invändning: vad för slags rättvisa är detta där den rättfärdige dör för de skyldiga och de skyldiga i sin tur tar emot den välsignelse som tillkommer den rättfärdige? Skulle inte detta betyda att var och en får tillbaka motsatsen av det som tillkommer honom? I själva verket upptäcker vi här Guds rättvisa, som skiljer sig så djupt från dess mänskliga motsvarighet. Gud har för oss betalat priset för utbytet i hans Son, ett pris som verkligen är ofantligt. Inför korsets rättvisa kan människan göra uppror, ty den uppenbarar att människan inte är en självtillräcklig varelse, utan i behov av en Annan för att kunna förverkliga sig själv helt. Omvändelse till Kristus, tro på Evangeliet, betyder ytterst detta: att lämna illusionen om självtillräcklighet för att upptäcka och acceptera sitt eget behov – behovet av andra och av Gud, behovet av hans förlåtelse och hans vänskap. Sålunda förstår vi att tron är helt och hållet annorlunda än ett naturligt, trivsamt, självklart faktum: ödmjukhet behövs för att acceptera att Jag behöver en Annan för att befria mig från "det som är mitt", för att gratis ge mig »det som är hans«. Detta sker i synnerhet i försoningens och eukaristins sakrament. Tack vare Kristi gärning, kan vi träda in i den »största« rättvisan, som är kärlekens rättvisa (se Rom 13:8-10), den rättvisa som i varje enskilt fall känner igen sig själv som mer en gäldenär än som en borgenär, eftersom den tagit emot mer än vad någonsin kunde ha förväntats. Styrkt av just denna erfarenhet inspireras den kristne att bidra till upprättandet av rättvisa samhällen, där alla tar emot det som är nödvändigt för att kunna leva i enlighet med den värdighet som anstår den mänskliga personen och där rättvisan får liv av kärleken.

Kära bröder och systrar, Fastan kulminerar i Påskens Triduum, då vi även detta år skall fira Guds rättvisa – kärlekens fullhet, gåva och frälsning. Må denna tid av bot för varje kristen vara en tid av äkta omvändelse och intensiv kunskap om Kristi hemlighet, han som kom för att uppfylla all rättvisa. Med dessa tankar, tilldelar jag er hjärtligt min apostoliska välsignelse.

Vatikanen den 30 oktober 2010.

BENEDICTUS XVI